

**Anexa nr. II la Ordinul Ministrului Educației nr. 3702/21.04.2021
MINISTERUL EDUCAȚIEI**

**Programă școlară
pentru disciplina**

**TERAPII SPECIFICE ȘI PROGRAME DE
INTERVENȚIE**

***Învățământ special*
Clasele pregătitoare – a IV-a
Dizabilități intelectuale ușoare și moderate**

București, 2021

Notă de prezentare

Programa școlară pentru disciplina Terapii specifice și programe de intervenție pentru clasele pregătitoare – a IV -a a fost structurată conform planului-cadru pentru învățământ special, aprobat prin OMENCȘ nr. 3622/27.04.2018, terapiile specifice și programe de intervenție au alocate 10-12 ore pe săptămână.

Elaborarea disciplinei Terapii specifice și programe de intervenție este întemeiată pe recomandarea Parlamentului European vizând competențele-cheie (Key Competences for Lifelong Learning — a European Reference Framework, Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 ii, în Official Journal of the EU, 30 dec. 2006). Pornind de la principiile enunțate în documentele programatice de mai sus, considerăm că acțiunile de integrare, compensare, reabilitare, au ca scop declarat egalizarea de șanse în vederea integrării cât mai eficiente a persoanelor cu dizabilități în societate.

Programa de Terapii specifice și de compensare respectă prevederea articolului 2, alin. (3) din Legea Educației Naționale nr. 1/5 ianuarie 2011, cu modificările și completările ulterioare: Idealul educațional al școlii românești constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală.

Disciplina Terapii specifice și de compensare vizează stimularea dezvoltării unei personalități armonioase a elevilor cu dizabilități intelectuale ușoare și moderate din învățământul special de stat, având ca obiectiv atingerea unui nivel inițial de formare a competențelor-cheie, pentru ciclul de învățământ primar, respectiv atingerea unui nivel intermediar de formare a competențelor-cheie, pentru ciclul de învățământ gimnazial, care să reprezinte ulterior baza profilului de formare a absolvenților de liceu din învățământul special sau învățământul de masă, profil tehnologic, după caz.

Structura programei școlare include, pe lângă Nota de prezentare, următoarele:

- Competențe generale
- Competențe specifice și exemple de activități de învățare
- Conținuturi
- Sugestii metodologice

Competențele generale cuprinse în prezenta programă școlară vizează dezvoltarea capacităților de a utiliza cunoștințe, aptitudini și abilități personale, sociale și/sau metodologice în situații de studiu și pentru dezvoltarea profesională și personală pe durata ciclurilor de învățământ primar și gimnazial special. Competențele specifice din prezenta programă școlară reprezintă etape progresive de dobândire a competențelor generale.

Activitățile de învățare structurate în prezenta programă țintesc la stabilirea unui nivel optim de funcționare cognitivă, socioemoțională și a comportamentelor adaptative, în raport cu potențialul psihoindividual condiționat de nivelul de severitate al dizabilității intelectuale ușoare și moderate a elevilor din învățământul primar și gimnazial special.

Vârsta miciei școlarității este caracterizată de învățarea impusă, dirijată din exterior, ca activitate fundamentală, precum și de extinderea relațiilor sociale, a obligațiilor și a drepturilor. Elevii cu dizabilități intelectuale ușoare și moderate au un grad ridicat de dependență față de adult. Formarea unor concepții proprii despre realitatea înconjurătoare se impune cu impetozitate în vederea creșterii gradului de autonomie personală a acestora. Vârsta mării școlarități este caracterizată de creșterea gradului de autonomie, luarea propriilor decizii, învățarea independentă, ca activitate fundamentală, precum și de diversificarea relațiilor sociale în afara microgrupului școlar. Elevii cu dizabilități intelectuale ușoare și moderate au încă un grad înalt de dependență față de adult. Dezvoltarea conștiinței de sine și capacitatea de verbalizare a opiniilor proprii sunt esențiale în vederea creșterii progresive continue a gradului de autonomie personală a acestora.

Conținuturile prezentei programe sunt un răspuns la nevoile educaționale ale elevilor cu dizabilități intelectuale ușoare și moderate, facilitându-le acestora dezvoltarea bio-psihosocială, în vederea unei cât mai bune integrări sociale și a unei inserții socioprofesionale viabile, care să le asigure o viață autonomă și demnă. Conținuturile vor fi specificate în cadrul planurilor de intervenție personalizată alcătuite de către profesorul psihopedagog, structurate în domenii de activitate (stimulare multisenzorială, educație perceptiv-motrică, terapia tulburărilor de limbaj și comunicare, dezvoltarea limbajului, stimulare cognitivă etc.) în funcție de particularitățile de vârstă, de dezvoltare individuală și de specificul grupului. Fundamentul planurilor de intervenție personalizată este reprezentat de profilul de competențe și graficul dezvoltării comportamentelor adaptative (conceptuale, sociale și practice) individuale.

Sugestiile metodologice privind atingerea competențelor generale și specifice destinate învățământului preuniversitar special pentru elevii cu dizabilități intelectuale ușoare și moderate recomandă valorificarea tuturor experiențelor de învățare ale elevilor, integrând cele trei dimensiuni ale educației (formală, nonformală și informală), cu orientare corectiv-compensatorie și practic-aplicativă, în manieră complementară. Acestea au rolul de a orienta cadrul didactic în aplicarea programei școlare, pentru proiectarea și derularea la clasă a activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul disciplinei.

În concluzie, prezenta programă școlară se bazează pe fundamentul teoretic potrivit căruia potențialul de dezvoltare și profilul de competențe al elevilor cu dizabilități intelectuale ușoare și moderate sunt unice, oferind un cadru de referință pentru atingerea scopurilor educaționale și de reabilitare.

Competențe generale

- 1. Formarea capacității de interacțiune, explorare și cunoaștere a mediului extern**
- 2. Formarea capacității de abilitare motorie generală și de organizare a conduitelor și structurilor perceptiv-motrice**
- 3. Formarea abilităților de receptare, structurare și emiteră a mesajului oral**
- 4. Formarea, exersarea abilităților în plan lexico-grafic**
- 5. Formarea capacităților intelectuale prin exersarea proceselor psihice**
- 6. Formarea capacității de intercunoaștere și interrelaționare în viața cotidiană**

CLASA PREGĂTITOARE - CLASA A IV-A**Competențe specifice și exemple de activități de învățare****1. Formarea capacității de interacțiune, explorare și cunoaștere a mediului extern**

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a
<p>1.1. Formarea capacității de reacție la stimuli externi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activități de stimulare polisenzorială cu grade diferite de intensitate. - Exerciții de stimulare vizuală: familiarizarea cu stimuli luminoși, utilizând culori contrastante; - Exerciții de stimulare auditivă: familiarizarea cu zgomote, cu vocea umană, sunete emise de diverse animale, activități cu jucării sonore etc. - Exerciții de stimulare tactil-kinestezică: explorarea și manipularea obiectelor cu texturi diferite, perceperea temperaturii, percepția vibrațiilor, a presiunii, masaj; - Exerciții de stimulare olfactivă: explorarea mirosurilor din mediul ambiant; - Exerciții de stimulare vizuală: explorarea gusturilor diverselor alimente.
<p>1.2 Formarea capacității de observare, urmărire și identificare a stimulilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activități de urmărire a diferiților stimuli în contexte diferite: camera de stimulare polisenzorială, sala de clasă și mediul extern familiar; - Exerciții joc de urmărire și căutare a stimulilor (obiecte, persoane) după ce acțiunea acestora a încetat.
<p>1.3 Dezvoltarea diferitelor forme ale atenției</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de stimulare a atenției prin efecte luminoase, sonore, vibratorii; - Exerciții joc pentru dezvoltarea unor forme ale atenției : auditivă, vizuală, tactil-kinestezică, etc.
<p>1.4 Formarea capacității de discriminare și identificare a atributelor perceptive ale stimulilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activități de percepție și discriminare a formei și mărimii; - Activități de percepție, recunoaștere și diferențiere a onomatopeelor; - Activități de percepție și diferențiere a asperității, texturii și greutateii; - Activități de percepție și diferențiere a proprietăților termice ale obiectelor; - Activități de percepție și diferențiere a gusturilor și mirosurilor; - Activități de percepție și discriminare a atributelor aflate în opoziție.
<p>1.5 Formarea capacității de recunoaștere a obiectelor în plan tridimensional și bidimensional</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activități de identificare a obiectelor concrete; - Exerciții de trecere de la obiectul concret la imagine; - Exerciții de suprapunere obiect imagine.
<p>1.6 Formarea capacității de analiză și sinteză a informațiilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de asociere a obiectelor identice după diferite criterii (formă, mărime, culoare, textură, etc); - Exerciții de asociere obiect-imagine corespunzătoare; - Exerciții de descompunere a întregului în părți (obiect sau imagine); - Exerciții de recompunere a întregului; - Exerciții de recunoaștere și identificare a elementelor lipsă ale întregului la nivel de obiect și imagine (dificultate graduală).
<p>1.7 Formarea capacității de comparare a obiectelor</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de integrare categorială (integrarea obiectului sau a imaginii în clasa de apartenență); - Exerciții de identificare și eliminare a unor obiecte care nu se potrivesc într-o mulțime dată; - Exerciții de ordonare după diferite criterii a unor obiecte sau imagini după model - Exerciții de reproducere a unor patern-uri structurale.

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a
<p>1.8 Formarea capacității de clasificare după diverse criterii</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de seriare a obiectelor și imaginilor după diferite criterii în absența modelului; - Exerciții de ordonare a obiectelor și imaginilor după diferite criterii în absența modelului; - Exerciții de clasificare a obiectelor și imaginilor după diferite criterii în absența modelului.
<p>1.9 Formarea capacității de generalizare a cunoștințelor</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de indicare și discriminare într-un mediu nestructurat, a obiectelor și sunetelor învățate în mediul structurat.
<p>1.10 Formarea capacității de reprezentare mentală</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții pentru dezvoltarea deprinderilor de investigare; - Exerciții de explorare a conturilor; - Exerciții de identificare a imaginilor ce reprezintă obiecte identice dar de mărimi diferite, poziții spațiale diferite; - Exerciții de apreciere a ordinii crescânde sau descrescânde a unor figuri de mărimi diferite; - Exerciții de apreciere a ordinii, succesivității momentelor unor acțiuni simple; - Exerciții de reproducere după comandă verbală a mișcărilor, gesturilor și posturii.
<p>1.11 Formarea și dezvoltarea capacității de reacție la stimuli externi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activități de stimulare polisenzorială cu grade diferite de intensitate - Exerciții de stimulare vizuală: familiarizarea cu stimuli luminoși și culori contrastante; - Exerciții de stimulare auditivă: familiarizarea cu zgomote, cu vocea umană, sunete emise de diverse animale; activități cu jucării sonore etc; - Exerciții de stimulare tactil-kinestezică: explorarea și manipularea obiectelor cu texturi diferite, perceperea temperaturii, percepția vibrațiilor, a presiunii, masaj; - Exerciții de stimulare olfactivă: explorarea mirosurilor din mediul ambiant; - Exerciții de stimulare vizuală: explorarea gusturilor diverselor alimente.
<p>1.12 Formarea și dezvoltarea capacității de observare, urmărire și identificare a stimulilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activități de urmărire a diferiților stimuli în contexte diferite: camera de stimularea polisenzorială, sala de clasă și mediul extern familiar; - Exerciții joc de urmărire și căutare a stimulilor (obiecte, persoane) după ce acțiunea acestora a încetat.
<p>1.13 Dezvoltarea diferitelor forme ale atenției</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de stimulare a atenției prin efecte luminoase, sonore, vibratorii; - Exerciții joc pentru dezvoltarea unor forme ale atenției : auditivă, vizuală, tactil-kinestezică etc.
<p>1.14 Formarea și dezvoltarea capacității de discriminare și identificare a atributelor perceptive ale stimulilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activități de percepție și discriminare a formei și mărimii; - Activități de percepție, recunoaștere și diferențiere a onomatopeelor; - Activități de percepție și diferențiere a asperității, texturii și greutateii; - Activități de percepție și diferențiere a proprietăților termice ale obiectelor; - Activități de percepție și diferențiere a gusturilor și mirosurilor; - Activități de percepție și discriminare a atributelor aflate în opoziție;
<p>1.15 Formarea capacității de recunoaștere a obiectelor în plan tridimensional și bidimensional</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activități de identificare a obiectelor concrete; - Exerciții de trecere de la obiectul concret la imagine; - Exerciții de suprapunere obiect imagine;
<p>1.16 Formarea și dezvoltarea capacității de analiza și sinteza a informațiilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de asociere a obiectelor identice după diferite criterii (formă, mărime, culoare, textură etc);

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a
<ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de asociere obiect – imagine corespunzătoare; - Exerciții de descompunere a întregului în părți (obiect sau imagine); - Exerciții de recompunere a întregului; - Exerciții de recunoaștere și identificare a elementelor lipsă ale întregului la nivel de obiect și imagine (dificultate graduală).
<p>1.17 Formarea și dezvoltarea capacității de comparare a obiectelor</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de integrare categorială; - Exerciții de identificare și eliminare a unor obiecte care nu se potrivesc într-o mulțime dată; - Exerciții de ordonare după diferite criterii a unor obiecte sau imagini după model; - Exerciții de reproducere a unor patternuri structurale;
<p>1.18 Formarea și dezvoltarea de capacității de clasificare după diverse criterii</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de seriare a obiectelor și imaginilor după diferite criterii în absența modelului; - Exerciții de ordonare a obiectelor și imaginilor după diferite criterii în absența modelului; - Exerciții de clasificare a obiectelor și imaginilor după diferite criterii în absența modelului.
<p>1.19 Formarea și dezvoltarea capacității de generalizare a cunoștințelor</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de indicare și discriminare într-un mediu nestructurat a obiectelor și sunetelor învățate în mediul structurat;
<p>1.20 Formarea și dezvoltarea capacității de reprezentare mentală</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții pentru dezvoltarea deprinderilor de investigare; - Exerciții de explorare a conturilor; - Exerciții de identificare a imaginilor ce reprezintă obiecte identice dar de mărimi diferite, poziții spațiale diferite; - Exerciții de apreciere a ordinii crescânde sau descrescânde a unor figuri de mărimi diferite; - Exerciții de apreciere a ordinii, succesivității momentelor unor acțiuni simple; - Exerciții de reproducere după comandă verbală a mișcărilor, gesturilor și posturii.
<p>2. Formarea capacității de abilitare motorie generală și de organizare a conduitelor și structurilor perceptiv-motrice</p>
Clasa pregătitoare – clasa a IV-a
<p>2.1 Formarea mișcărilor fundamentale și a capacităților fizice</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții pentru formarea gestului rectiliniu, prin mișcare de translație de tip orizontal (dreapta-stânga, înainte-înapoi), de tip vertical (sus-jos), în ambele sensuri, cu o întindere în spațiu și timp determinată, cu menținerea direcției și a vitezei; - Exerciții pentru formarea gestului rotativ prin mișcarea de rotație de la stânga la dreapta și invers, din interior spre exterior, cu o întindere în spațiu și timp determinată, cu menținerea distanței față de axul central (mobil și fix); - Exerciții pentru formarea gestului scripto-plastic prin mișcări variate, complexe, cu direcții multiple și cu amplitudine mică; - Exerciții pentru formarea gestului polimorf prin mișcări variate, complexe, pluridirecționale, de amplitudine mare; - Exerciții pentru formarea gesturilor de oscilație a corpului și capului prin balansarea înainte-înapoi, între limite determinate și într-un ritm dat; - Exerciții pentru educarea forței, a capacității de a executa mișcări; - Exerciții pentru educarea capacității de a-și doza efortul; - Exerciții pentru formarea capacității de a executa mișcări la viteza dorită; - Exerciții pentru formarea capacității de a executa mișcări în funcție de spațiu; - Exerciții pentru formarea capacității de a executa mișcări din poziția statică sau din mișcare; - Exerciții pentru educarea îndemânării; - Exerciții pentru educarea flexibilității și fluidității, a formării capacității de a mișca corpul și

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a
<p>obiectele fără a se lovi între ele;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții pentru educarea coordonării; - Exerciții pentru educarea gradului de continuitate și rezistență; - Exerciții pentru formarea capacității de a executa mișcări, performanțe psihomotrice automatizate;
<p>2.2 Formarea mișcărilor fundamentale ale membrilor (superioare și inferioare), ale diferitelor segmente ale corpului în raport cu subiectul, cu unul sau mai mulți parteneri, cu sau fără suport material etc.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții pentru formarea capacității de a executa mișcări cu membrele superioare (Întinderea brațelor în față, sus, lateral și jos; Ridicarea brațelor, apoi coborârea și sprijinirea lor pe genunchi, cu lăsare pe vine; Rotirea brațelor din diferite poziții); - Exerciții pentru formarea capacității de a executa mișcări cu membrele inferioare (Ridicarea alternativă, pe numărătoare, a genunchilor; Exerciții de dat cu piciorul într-o minge); - Exerciții pentru educarea mișcărilor care implică două sau mai multe mutații corporale: deget-mână, braț-picior, ansamblul corpului; - Exerciții pentru educarea capacității de coordonare motorie: oculo-manuală, auditiv-manuală, mână-ochi-picior etc.
<p>2.3 Formarea activităților motrice de manipulare și comportament de comunicare nonverbală și verbală</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții pentru formarea capacității de manipulare: pe bază de imitație, de comenzi verbale, de selecție și discriminare a mișcărilor; a unor obiecte de mărimi și naturi diferite; în scop de asamblare; - Exerciții pentru formarea capacității de mânăuire a instrumentelor și aparatelor didactice; - Exerciții pentru modificarea voluntară a mișcărilor; - Exerciții pentru educarea mișcărilor organelor fonatorii și a capacității de a produce sunete semnificative; - Exerciții pentru formarea capacității de asociere sunet-cuvânt și a capacității de a coordona sunetele în cuvânt și în mesaje cu semnificație; - Exerciții pentru formarea capacității de coordonare sunet-gest; - Exerciții pentru educarea mișcărilor ochilor (stânga-dreapta); - Exerciții pentru formarea abilităților de mișcări digitale, solicitate în actul grafic;
<p>2.4 Organizarea schemei corporale și a lateralității</p> <p>Exerciții de cunoaștere a schemei corporale proprii sau a partenerului:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții-joc de identificare și numire a elementelor principale și de detaliu ale schemei corporale proprii, ale partenerului (în oglindă / pe un coleg sau pe o păpușă) și în imagini; - Redarea/reprezentarea schemei corporale în plan obiectual-acțional și imagistic: - construcție „omulețul” din forme geometrice (3-5 piese), după model/în absența modelului; - modelare „omulețul” din plastilină; - colorare și desenare „omulețul” din figuri geometrice (după model/în absența modelului); - desenul corpului uman; - Exerciții ludice de asociere „image - parte corporală corespunzătoare” (asocierea desenului figurilor umane - parte cu parte - cu cele ale propriului corp); - Exerciții de identificare și numire a diferențelor de gen și dezvoltare cronologică (copil-adult-bătrân, fată-băiat, femeie-bărbat); - Exerciții de asamblare - păpușa demontabilă, puzzle, etc. - Exerciții ludice: asocierea obiectelor cu părțile corespunzătoare ale corpului (mănușă/tacâm – mână; gheată- picior ; căciulă- cap; ochelari-ochi etc.); - Exerciții-joc de asociere „parte corporală (organ de simț) – simț corespunzător” (nas-miros; ochi-văz; ureche-auz etc); - Exerciții mimice de identificare și redare a diverselor expresii emoționale (veselie,

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a

bucurie, supărare, furie, etc.);

- Jocuri de pantomimă (imitarea gesturilor unor personaje cunoscute: un violonist în concert, un elev scriind tema, etc);
- Jocuri cu marionete/ jocuri de rol;
- Exerciții de observare a alcătuirii corpului:
- exerciții de motricitate generală, cu antrenarea diferitelor părți ale corpului;
- exerciții de folosire a fiecărui segment al corpului;
- Executare de comenzi verbale după model/ fără model;
- Exerciții – joc: imitarea posturii terapeutului/ a persoanelor dintr-un set de fotografii

Educarea mâinii dominante (în etapa premergătoare terapiei disgrafiei):

- Exerciții pentru independența degetelor (degetele „în gheară”, bobârnacul, mișcarea degetelor pe pian);
- Exerciții de opunere a degetului mare cu celelalte (imitație, independent sau la comandă);
- Exerciții de închidere și deschidere a pumnului;
- Exerciții de prehensiune (cu sau fără suport material);
- Exerciții de ținere în echilibru a diverse obiecte (baston, creion, etc);
- Exerciții de gimnastică a mâinii (pumn închis/deschis; flexie/extensie a fiecărui deget pe rand; îndoirea/întinderea/răsfirarea degetelor; gesturi de imitare a literelor, cifrelor etc.);
- Exerciții de gimnastică pentru ambele mâini (închiderea/deschiderea pumnului simultan și invers etc.);

Exerciții de fixare a lateralității:

- Exerciții de coordonare oculo-motorie, cu antrenarea membrului superior dominant
- Exerciții de identificare „stânga-dreapta”;
- Exerciții de localizare a unui obiect, prin raportare la schema corporală proprie (în față – în spate; la stânga – la dreapta);
- Exerciții de trasarea de cercuri cu mâna dominantă, apoi cu cea opusă, în sensul acelor de ceasornic și invers;
- Exerciții de trasarea de cercuri simultan cu mâna dreaptă și cu cea stângă ;
- Exerciții de trasare a figurilor geometrice (trasările se fac cu diverse instrumente-creion, burete, deget , la dimensiuni diferite și în sensuri diferite).

2.5 Formarea conduitelor și structurilor perceptiv-motrice

- Exerciții pentru identificarea culorilor:
- Realizarea de mulțimi după criteriul cromatic, prin imitare sau la comandă verbală;
- Recunoașterea și denumirea culorilor cu ajutorul unor obiecte diferite, de diferite texturi;
- Activități de construcție cu ajutorul cuburilor colorate, la instrucție verbală sau cu model dat;
- Înșiruire de mărgelile colorate, la instrucție verbală sau cu model dat.
- Exerciții pentru discriminarea culorilor:
- Potrivirea unor jetoane de forme și culori diferite;
- Formarea unui întreg din părți componente colorate diferit;
- Așezarea pe grupe cromatice, de la deschis la închis, a diverse jetoane, cuburi, desene, figuri etc. pe criteriul identității cromatice;
- Formarea de mulțimi (grupuri, grămezi) din diverse elemente desenate și colorate, pe criteriul identității cromatice sau a intensității cromatice.
- Exerciții pentru identificarea formelor:
- Sortarea formelor;
- Denumirea obiectelor din câmpul perceptiv, care au o anumită formă;
- Stabilirea unor asocieri simbolice (ușă-dreptunghi, minge-cerc);
- Identificarea formei unor obiecte prin pipăit;
- Potrivirea imaginilor identice folosind jocul domino;

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a

- Reconstituirea unui întreg din elemente detașabile;
- Formarea unei figuri geometrice din compunerea mai multor forme.
- Exerciții pentru discriminarea formelor:
- Potrivirea formelor;
- Denumirea și sortarea formelor;
- Realizarea formelor din diverse materiale: sfoară, sârmă, plastilină;
- Realizarea formelor prin unirea punctelor;
- Completarea unor figuri geometrice.
- Exerciții pentru formarea de capacități perceptivă (discriminare kinestezică, educarea percepției spațiale, discriminare vizuală, discriminare auditivă, discriminare tactilă):
- Exerciții pentru formarea, recunoașterea și operarea cu noțiuni spațiale ale propriului corp și ale altor persoane (indicarea părților corpului – stâng-drept; indicarea unor obiecte cu mâna stângă/dreaptă; exersarea noțiunilor: pe, sub, în partea dreaptă, în partea stângă, în partea de sus (superioară), în partea de jos (inferioară) etc., însoțite de verbalizare; cunoașterea și operarea cu diferite noțiuni de spațiu);
- Exerciții pentru formarea, recunoașterea și operarea cu noțiuni spațiale localizate în spațiul apropiat și îndepărtat față de propriul corp și față de alții (inclusiv în imagini și în oglindă) – localizarea, apoi indicarea mâinii drepte, piciorului drept, urechii stângi etc. ale interlocutorului (în imagini sau la propria persoană văzută în oglindă); indicarea (începând cu propria imagine în oglindă), a părții drepte, stângi, părții de sus, de jos, de la mijloc, superioară, inferioară, mediană etc.; operarea cu noțiunile: pe, lângă, alături, sub, deasupra, dedesubt (utilizând situații concrete, față de sine, față de alții și în imagini - special desenate);
- Măsurarea unor distanțe (din mediul ambiant) cu pasul și cu metrul, apoi să aprecieze, din ochi, anumite distanțe de câțiva metri sau pași (până la câțiva zeci de metri).
- Exerciții pentru formarea conduitei perceptiv-motrice de spațiu (spațiu fizic-spațiu cognitiv, în câmpuri specifice, lexic și grafic; în câmpul de configurație al mulțimilor; în câmpul de muncă; direcția într-un câmp spațial; zone de spațiu; aptitudini spațiale speciale):
- Exerciții pentru recunoașterea și aprecierea unor distanțe (mărimi) în spațiul bidimensional (exerciții de încadrare a unor semne grafice între spațiile caietului; exerciții de măsurare cu rigla gradată; exerciții de schițare a unor planuri simple (planul clasei, al camerei copilului, al școlii); exerciții de reprezentare la scară; exerciții de citire a unor desene tehnice și a unor hărți ușoare);
- Exerciții de recunoaștere și operare în spațiul tridimensional (exerciții de înțelegere și percepere a spațiului tridimensional);
- Exerciții pentru formarea capacității de raportare a timpului la propria persoană (exerciții de identificare și ordonare a activităților desfășurate într-o zi);
- Exerciții pentru formarea capacității de discriminare a succesiunii cronologice (exerciții de ordonare logică a mai multor imagini ce reprezintă desfășurarea unei acțiuni);
- Exerciții pentru formarea capacității de discriminare a duratei faptelor, acțiunilor, evenimentelor;
- Exerciții pentru formarea capacității de discriminare a ritmului și intervalului (exerciții de bătăi la diferite intervale, realizate cu diferite obiecte);
- Exerciții pentru formarea capacității de transpunere a spațiului în timp și invers.

3. Formarea și dezvoltarea abilităților de receptare, structurare și emiteră a mesajului oral

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a

3.1 Receptarea (ascultare, înțelegere) mesajelor orale scurte exprimate de terapeut

- Exerciții de ascultare și reacție;
- Reacționează la propriul nume, cu fixarea și menținerea privirii; cu reacții verbale sau nonverbale;
- Reacționează la comenzi verbale simple prin indicarea, denumirea sau aducerea unor obiecte sau imagini ale acestora;
- Exerciții de îndeplinire a unei sarcini simple cu obiecte, a unei sarcini necorelate, a unei sarcini complexe.

3.2 Dezvoltarea abilităților de comunicare nonverbală (mimică și gestică)

- Identificarea expresiilor mimico-faciale și gestuale (pe fața terapeutului și pe imagini sugestive);
- Exerciții de asociere a imaginilor cu expresia mimico-facială adecvată;
- Exersarea exprimării modelelor mimico-faciale și gestuale (bucurie, tristețe, furie, supărare, uimire etc) după indicație verbală;
- Jocuri de rol, jocuri cu marionete cu oferirea de modele comportamentale non verbale.

3.3 Formarea și dezvoltarea capacității de comunicare prin limbaj oral

- Etapa premergătoare formării/dezvoltării abilităților de comunicare orală.
- Exerciții pentru dezvoltarea mobilității aparatului fono – articulator (antrenarea musculaturii buzelor, feței, limbii, mandibulei, vălului palatin);
- Exerciții pentru formarea respirației corecte;
- Exerciții pentru exersarea simțului ritmic;
- Exerciții pentru dezvoltarea auzului fonematic (antrenarea atenției auditive, antrenarea memoriei verbale, antrenarea abilităților perceptiv – auditive);
- Exerciții pentru exersarea vocii (întindere, intensitate, rezistență);
- Etapa formării/dezvoltării abilităților de vorbire reflectată și independentă
- Exerciții de impostare a sunetelor deficitare (formarea bazei de articulare și emiteră sunetului);
- Exerciții de diferențiere a sunetelor izolate;
- Exerciții de formare a abilităților coarticulatorii (consolidarea sunetului în silabe, cuvinte și logatomi);
- Exerciții de diferențiere a sunetelor în silabe și cuvinte;
- Exerciții de automatizare a sunetelor în vorbirea spontană;
- Exerciții de generalizare a abilităților de articulare a sunetelor țintă în structuri lingvistice specifice limbii române;
- Etapa activizării vocabularului pasiv și a extinderii volumului vocabularului activ
- Exerciții de stimulare a achiziției de noi unități lingvistice;
- Exerciții de vehiculare a cuvintelor care exprimă însușiri sau raporturi dintre obiecte și fenomene (mărime, formă, culoare, poziții spațiale, poziție în timp, raporturi cantitative, etc...);
- Exerciții de antrenare a abilităților gramaticale;
- Exerciții de povestire în succesiune logică a unui fapt cunoscut;
- Exerciții de compunere și descompunere de povestiri orale scurte după imagini;
- Exerciții de reproducere de povestiri cunoscute pe baza întrebărilor.

4. Formarea, exersarea abilităților în plan lexico-grafic

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a

4.1 Pregătirea actului grafic

Antrenament psihomotor:

- Exerciții de relaxare musculară;
- Exerciții de coordonare motrică generală;
- Exerciții-joc pentru motricitatea fină la nivelul mâinilor și a degetelor (finețe, precizie, coordonare oculo-motorie și control motric): înșirare, frământare, modelare, decupare, pliere a hârtiei, imitarea cu mâna/degetul/creionul a pozițiilor orizontală, verticală,

<p>Clasa pregătitoare – clasa a IV-a</p> <p>oblică și a diverselor figuri geometrice;</p> <p>Exerciții antepregrafice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de prehensiune (prindere și mânuire corectă a instrumentelor de lucru – creioane cerate, creioane, pix, stilou, creta, caiete, foi veline); mângălituri în diverse direcții și planuri (vertical, orizontal), zigzaguri în formă de linii, linii frânte, linii curbe, hașurări în spații determinate (tăblița de scris, foaie de scris de diverse dimensiuni și liniaturi) ; - Desen figurativ – desen și hașurare în contur, desen după șablon, completarea unui desen lacunar, desen după obiecte familiare prin asociere/redare de figuri geometrice(ou, casa, scară, pom, ...); <p>Educarea mâinii dominante (în etapa premergătoare terapiei disgrafiei):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții pentru independența degetelor (degetele „în gheară”, bobârnacul, mișcarea degetelor pe pian); - Exerciții de opunere a degetului mare cu celelalte (imitație, independent sau la comanda); - Exerciții de închidere și deschidere a pumnului; - Exerciții de prehensiune (cu sau fără suport material); - Exerciții de ținere în echilibru a diverse obiecte (baston, creion, etc); - Exerciții de gimnastica a mâinii (pumn închis/deschis; flexie/extensie a fiecărui deget pe rand; îndoirea/întinderea/răsfirarea degetelor; gesturi de imitare a literelor, cifrelor etc); - Exerciții de gimnastica pentru ambele mâini (închiderea/deschiderea pumnului simultan și invers etc); <p>Formarea abilității de a urmări cu privirea în sensul convențional al actului citirii, stânga-dreapta):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții-joc de aliniere a obiectelor într-o anumită succesiune și de denumire a lor de la stânga la dreapta; - Exerciții-joc de mutare/ translare a obiectelor/ jucăriilor de la stânga la dreapta - Exerciții- joc de așezare de jetoane de la stânga la dreapta; - Exerciții de formare a progresiei stânga-dreapta fără mișcarea capului (de ex., focalizarea unui obiect în mișcare – minge, bilă, siluetă etc. de la stânga la dreapta, fără mișcarea capului); - Exerciții de focalizare a unei mișcări de la stânga la dreapta (desenarea cu creta a unor linii grafice alternative).
<p>4.2 Corectarea dislexo-disgrafiei</p> <p>Exerciții de identificare auditivă a structurilor fonetice (propoziția, cuvântul, silaba, fonemul):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Integrare propozițională simplă după suport imagistic; - Delimitarea cuvintelor din cadrul propoziției; - Identificarea sunetului aflat în poziție inițială în cuvinte; - Despărțirea cuvintelor în silabe și identificarea acestora; - Identificarea fonemelor în silabe; - Pronunția reflectată și independentă a sunetului vizat; - Exemplificări de cuvinte cu sunetul vizat în diverse poziții. <p>Exerciții de identificare – diferențiere și fixare mnezică a literelor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vizualizare, diferențiere, denumire a literelor; - Redarea gestuală a literelor; - Identificare tactilă a literelor; - Construirea literelor din diverse materiale după model și în absența acestuia; - Exerciții de citire a literelor mari și mici; - Exerciții de asociere literă – imaginea unui cuvânt care începe cu sunetul corespunzător literei.

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a**Exerciții de asociere fonem-literă-grafem:**

- Exerciții de selectare a literei dintr-un grup dat;
- Exerciții de asociere literă – cuvânt ilustrat; asociere fonem- literă mare de tipar;
- Exerciții de redare a grafemului cu sprijin de puncte/cu ajutorul săgeților; scrierea cu majuscule și tastarea literei pe computer;
- Transcriere din litera de tipar în litera de mână;
- Dictări de litere.

Exerciții de compunere, citire și scriere de cuvinte mono/bi/plurisilabice cu literele însușite, după următoarea succesiune:

- Cuvinte monosilabice de tip vocală - vocală, vocală – consoană și consoană - vocală;
- Cuvinte monosilabice de trei litere;
- Cuvinte bisilabice cu silabă repetitivă;
- Cuvinte bisilabice cu structură: vocală – consoană - vocală;
- Cuvinte bisilabice cu structură: consoană - vocală - consoană - vocală, în special cu labialele „p”, „b”, „m”, cu vibranta „r”, cu labiodentale („f”, „v”);
- Cuvinte bisilabice cu structură: vocală - consoană - vocală - consoană; (elev, inel, oraș)
- Cuvinte plurisilabice cu silabe deschise („pisica”, „pepenele” etc);
- Cuvinte din litere mobile (alfabetar);
- Cuvinte mono/bi/plurisilabice cu litere date;
- Cuvinte din silabe date ;
- Identifică litera /silaba lipsă dintr-un cuvânt dat (cu și fără suport imagistic);
- Scrie cuvinte pe diverse liniaturi (tip I, tip II, dictando);
- Exerciții de diferențiere fonematică/grafică și vizuală a literelor care conduc la distorsiuni: „p-b”, „t-d”, „c-g”, „f-v”, „s-z”, „s-j”, „m-n”, „u-n”, „s-ș”, „l-i”, „a-o”;
- Exerciții pentru sesizarea semnificației cuvintelor : sinonime, antonime (fără menționarea terminologiei lexicale) ;
- Jocuri didactice cu cuvinte cu același sens, cu sensuri opuse.

Exerciții de lexie - grafie la nivel propozițional:

- Exerciții de lexie a propoziției simple/dezvoltate; (lexia cuvintelor pe verticală/lexia pe orizontală, cu departajarea sintagmelor);
- Exerciții de analiză a structurii propoziției (delimitarea numărului de cuvinte; precizarea conținutului semantic al fiecărui cuvânt; precizarea structurii sonore a fiecărui cuvânt);
- Exerciții de scriere a propoziției analizate, prin copiere sau transcriere;
- Scrierea corectă din punct de vedere ortografic și de punctuație a propoziției (majuscula, semnele de punctuație);
- Formarea de propoziții simple/dezvoltate pe bază de imagini sau cuvinte date;
- Formarea de propoziții simple/dezvoltate prin ordonarea cuvintelor date;
- Completarea de propoziții simple/dezvoltate lacunare;
- Exerciții de scriere după dictare a unor propoziții simple/dezvoltate pe caiet/calculator;
- Exerciții de stabilire a acordurilor gramaticale dintr-o propoziție;
- Exerciții de așezare corespunzătoare în pagină (data, titlul, alineat, spațiul dintre cuvinte);

Exerciții de lexie - grafie la nivel de text:

- Exerciții de citire a unui text scurt, cu cuvinte simple, în ritm propriu, cu adaptarea intonației impuse de semnele de punctuație;
- Exerciții de compunere a unui text scurt cu suport imagistic simplu sau pornind de la o temă familiară dată (anotimpul, Crăciunul, vacanța);
- Exerciții de povestire a unui text scurt citit (cu și fără întrebări suport).

5. Formarea capacităților intelectuale prin exersarea proceselor psihice

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a
<p>5.1 Realizarea contactului direct și activități cu obiecte din lumea reală</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de observații libere și dirijate pentru dezvoltarea capacității senzoriale vizuale, auditive, olfactive, gustative, tactile; - "Spune ce/cum/unde este!", "Recunoaște obiectul!"; - zgomote diverse, voce, strigăt, sunete produse de diverse obiecte sau instrumente muzicale, muzică specifică vocală sau instrumentală ("Deschide urechea bine!", "De unde vine sunetul?", "De-a a baba-oarba", "Puișorii și cloșca", "Graiul animalelor"); - mirosuri familiare, caracteristice, de parfum: pâine proaspătă, usturoi/ceapă, cacao, zahăr ars, oțet, vin, ulei, fum, frunze verzi, flori, brad, parfum de violete, crin, trandafir, liliac etc; - degustări de fructe, legume, dulciuri etc; - "Traista fermecată", "Spune ce este, fără să te uiți!"; - Exerciții de manipulari ("Așezăm hăinuțele păpușii", "Umplem/golim gălețușele cu nisip", "Strângem lucrurile aruncate", "Periem hainele din dulap", "Spălăm rufele", "Călcăm rufele", "Așezăm masa", "Îmbrăcăm păpușa", "Smulgem frunzele", "Ne încălțăm/îmbrăcăm", "Facem turte din nisip"); - Exerciții de acțiuni directe cu obiectele/ ființele ("Vizită la fermă/grădina zoologică", "Mergem la magazin să ne aprovizionăm");
<p>5.2 Identificarea, recunoașterea, denumirea obiectelor/ ființelor</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții pentru identificarea obiectelor/ființelor familiare sau din mediul apropiat ("Arată-mi..!", "Dă..!", "Caută..!"); - Exerciții pentru recunoașterea obiectelor/ ființelor familiare sau din mediul apropiat ("Ce este...?", "Recunoaște obiectul!", "Arată ce-ți spun eu!"); - Exerciții de asocieri obiect/ființă-imaginație (obiect/ ființă, 2D, 3D, fișe) ("Potrivește!"); - Exerciții de denumire: <ul style="list-style-type: none"> - denumește pe categorii (mijloace de transport, anotimpuri, zilele săptămânii, lunile anului, articole vestimentare, animale sălbatice/domestice); - denumește verbe în acțiune ("Ce face fata/ băiatul/ femeia/ bărbatul?"); - denumește funcția obiectelor uzuale ("Ce faci cu pensula?" - cu pensula pictăm);
<p>5.3 Sortare, clasificare, comparare obiectuală și imagistică</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de sortare/ clasificare a obiectelor și imaginilor după caracteristici simple: textură, culoare, mărime, formă ("De- a culorile", "Baloane colorate", "Moale sau tare", "Cald sau rece") - Exerciții de sortare/ clasificare a obiectelor și imaginilor după similaritate: identic/nonidentic, la fel/diferit ("Mama și copilul", "Ordonăți, vă rog!") - Exerciții de comparare a obiectelor și imaginilor ("Cum este!") - Exerciții de comparare a obiectelor și imaginilor după similaritate: identic/nonidentic, la fel/ diferit ("Caută perechi!", "Potrivește")
<p>5.4 Exersarea proceselor psihice</p> <p>Atenția</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de atenție centrate în câmp perceptiv pe date vizuale ("Privește atent!", "Cuburile colorate", "Mâini dibace", "Copierea desenelor", incastre, "Fă ca mine!", "Urmărește traseul!"); - Exerciții de atenție centrate în câmp perceptiv pe date auditive ("Vocea șoptită", "Localizarea zgomotelor", "Lectura labială", "Concurs de sunete!", "Emitător de sunete", "Zgomot peste tot!"); - Exerciții de atenție centrate în câmp perceptiv pe date tactile ("Colierul", transvazare); <p>Memoria vizuală și auditivă</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exercițiu- joc de extragere/adăugare a unui element dintr-un set de 3-4 obiecte

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a

percepute anterior ("Ghici ce lipsește!", "Ce a plecat!", "Ce a venit!");

Exercițiu-joc de formare a unor perechi de obiecte/imagini ("Formează perechi", "Caută la fel!", "Coșul cu....");

- Exerciții pentru memorarea vizuală a datelor simbolice ("Recunoașterea numerelor/literelor");

- Exerciții de memorare a unui set de numere/litere ("Repetă!", "Ce am spus!" , adresa/număr de telefon);

- Memorare de poezii și cântece;

Gândirea

- Exerciții de identitate personală ("Pe mine mă cheamă..."; "Eu sunt..."; "Eu am....")

- Dezvoltare program „eu-tu-el/ea” ("Eu sunt.../ Tu ești.../ El este....", "Eu am..../Tu ai.....El are....", "Familia mea", "Cine este Andrei?");

- Exersare program „da-nu-nu știu” ("Tu ești fată?", "Tu vrei.....?");

- Exerciții pentru formarea capacității de orientare spațială însoțite de verbalizare, intuirea spațiului distinct de timp (aici- acolo, acum- apoi) ("Unde ești?", "Unde este baia?", "Unde este școala?", "Unde este cabinetul medical");

- Exerciții pentru înțelegerea serialității ("Ce urmează!", "Rame de tablouri", "Albastru, roșu, verde", "Cum a fost făcut acest desen", „Așază în ordine,");

- ordine crescătoare/ descrescătoare (șir de numere);

- momentele zilei prin raportare la programul propriu ("Ce pot face dimineața/ la prânz/ seara?");

- înțelegerea șirului logic din cadrul unei acțiuni simple – exerciții de verbalizare/ realizare a mișcărilor și operațiilor unei acțiuni ("Ordinea în care ne îmbrăcăm"; "Rețeta de clătite");

- Exerciții de asociere:

- număr-cantitate: "Formează mulțimea albinelor/fructelor/obiectelor/mașinilor";

- camere/ locuri cu denumirea funcțiilor: casa, farmacia, școala, cofetărie, magazin, piață, frizerie, spital; ("Baia- ne spălăm", "Bucătăria- mâncăm", "Farmacia- cumpărăm medicamente" etc.);

- "Ce mâncăm?" (pâine, fructe, carne), ce bem? (lapte, apă, ceai, suc);

- "Unde stă!" - haine în dulap/ mâncare în frigider;

- "Care este casa sa?" - animale domestice/ sălbatice;

- emoții: vesel- râde, trist- plânge;

- "Cu ce se îmbracă fata/ băiatul!" ;

- "Cum este?"/ "Ce vezi?" - asociere anotimp- elemente caracteristice;

- meserii- unelte „Ce face doctorul?", "A/al cui este?", "Ce folosește doctorul?"

- mijloace de transport- pe unde merg/ câte roți/ câte uși/ cu motor/ fără motor;

- Exerciții de descompunere a acțiunilor complexe în simple și secvențiale;

- Exersarea programului - întrebări sociale;

- Exersarea programului - „vreau/văd/am” (substantiv și adjectiv) ;

- Formarea abilităților de formulare/ răspuns a unor întrebări (întrebări formulate și adresate de către elev): "Unde este mama? - Mama este la serviciu", "Unde este Mihai?- Mihai este acasă", "De ce este acasă Mihai?"- Mihai este bolnav;

- Exerciții ce implică noțiunea de cauzalitate ("De ce te doare?...pentru că m- am lovit!") și noțiunea de consecință logică ("Sunt ud pentru că plouă și nu am umbrelă!"/ "Ce faci dacă plouă?...iau umbrela!");

- Răspunde cu variante la întrebarea de tipul Care?/ Ce?/ Cine? ("Care animal poate zbura: o pisică sau o pasăre?", "Ce formă au roțile unei mașini: rotunde sau pătrate?", "Cine ne dă lapte: găina sau vaca?");

- Rezolvarea de probleme cotidiene simple/ complexe:

- Exerciții pentru :

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a
<ul style="list-style-type: none"> - percepția, recunoașterea și identificarea problemelor (obținerea jucăriei care se află într-un loc inaccesibil) ; - descompunerea problemei în elemente mai simple, de exemplu pregătirea mesei care presupune mai multe etape; - planificarea modului de rezolvare a problemei; - acțiune: rememorarea și reproducerea modului în care o problemă a fost rezolvată anterior; - evaluarea modului în care a funcționat planul de acțiune, dar și schimbarea planului inițial, dacă este cazul (menținerea curățeniei în sala de clasă sau acasă); - Coordonarea unor scheme de conduită cu un scop precis; - Exerciții practice pentru elaborarea unor produse (deprinderi de lucru) . <p>Imaginația</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jocuri de construcție sau de asamblare în plan obiectual ("Casa", "Podul", "Trenul", "Castelul") ; - Exerciții de realizare a unor desene libere sau cu temă dată ("Soarele", „Casa”, „Familia mea”, "Fata/ băiatul", „Om de zăpadă”) ; - Exerciții pentru completare de desene lacunare: fața, om, mașina, copac, casa, soare; - Exerciții de completare verbală a propozițiilor cu sau fără sprijin imagistic; - Exerciții de povestire după imagini; - Exerciții de mimă/ pantomimă; - Joc de rol/ dramatizări ("De-a trenul/mașina /mama/tata /pompiarul/medicul /profesorul/ bucătarul /frizerul") .
<p>5.5 Sintează perceptuală</p> <ul style="list-style-type: none"> - Joc- realizare de incastu; - Joc- realizare de puzzle; - Joc- completări de imagini/cuvinte lacunare .

6. Formarea capacității de intercunoaștere și interrelaționare în viața cotidiană

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a
<p>6.1 Menținerea relațiilor interpersonale și contactul cu mediul social</p> <p>Acceptare pasivă - despărțirea de persoanele investite cu încredere:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Audierea poveștilor sociale ("Prima zi de școală, Ana este elevă" etc.); - Activități structurate în care elevii își iau la revedere de la persoanele investite cu încredere și inițiază contactul cu un coleg, desfășurate în colaborare cu familia; <p>Răspuns – acceptarea prietenilor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de salut în grupe de câte doi ("Bună, Salut" etc.), prin imitație; - Exerciții de adresare și răspuns la întrebări deschise ("Ce faci? Cum te numești? Vrei să fim prieteni? Ce jucării ai?" etc.) în grupe de câte doi, prin imitație; <p>Identificare propriului rol în cadrul grupului și a familiei:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oglinda clasei prin desen sau colaj; - Arborele genealogic prin desen sau colaj;
<p>6.2 Identificarea emoțiilor de bază</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de asociere a imaginilor care ilustrează aceeași emoție (față veselă, tristă, nervoasă, înfricoșată); - Exerciții de selectare a imaginilor cu emoțiile numite (față veselă, tristă, nervoasă, înfricoșată); - Activități de asociere a emoțiilor de bază personajelor din povești (iepurele fricos, împăratul fericit, cocoșul supărat, piticul morocănos etc.) ;
<p>6.3 Conștientizarea propriilor nevoi, dorințe și emoții</p>

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a
<ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de verbalizare prin completare de enunțuri lacunare ("Am nevoie de... pictograme cu obiecte/experiențe de învățare , îmi doresc ... pictograme cu obiecte/persoane apropiate/experiențe de învățare, azi mă simt" ... pictograme cu emoțiile de bază etc.) cu variante de răspuns dat; - Jocuri diverse (Zarul cu fațete-emoticoane cu verbalizare: "Mă simt bucuros/trist/înfricoșat/nervos atunci când..." etc.) de asociere a plăcerii și neplăcerii diverselor contexte sociale; - Exerciții de alegere a modalității de răspuns la refuz prin folosirea comportamentelor dezirabile, jocul de rol ("Andrei a obosit azi la școală, dar nu este încă timpul de plecat acasă, cum se simte? Ce poate face? Plânge sau solicită o pauză?");
<p>6.4 Respectarea regulilor sociale simple în activitățile cu caracter educativ Respectarea "rândului"</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jocuri simple cu zarul cu fațete colorate în echipe de câte doi; - Activități sportive, în grupuri mici (șutul la poartă, aruncarea la coș etc. în grupuri de câte 3-4 elevi); <p>Contactul vizual</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activități conduse de contact vizual în pereche; <p>Emiterea răspunsului (verbalizarea)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de verbalizare prin imitare, completarea de enunțuri lacunare după model etc. <p>Grija pentru obiectele personale și ale altora</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activități conduse de aranjare, curățare, strângere, amestecare și reselectare etc. a obiectelor personale;
<p>6.5 Recunoaștere emoțiilor de bază și expresiile faciale ale altora</p> <ul style="list-style-type: none"> - Exerciții de imitație după model, cu verbalizare; - Activități de mimă, pantomimă etc.
<p>6.6 Manifestarea interesului pentru joc și interrelaționare</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activități cu caracter ludic și interactiv ("Află cine dintre colegi are un câțel, cine face sport, cine are un frate mai mare" etc.) ; - Activități de lucru în perechi și grupuri mici;

Conținuturi

Domenii de conținut	Clasa pregătitoare - Clasa a IV-a
Educație senzorială	<ul style="list-style-type: none"> - Stimularea multisenzorială; - Stimularea diferitelor forme ale atenției; - Percepția și diferențierea stimulilor (după criterii diverse); - Operarea cu: identificări, sortări, suprapuneri, clasificări, serieri, ordonări, compuneri-descompuneri, asocieri.
Abilități motorii generale	<ul style="list-style-type: none"> - formarea gesturilor (rectiliniu, rotativ, polimorf etc.) ; - formarea capacităților fizice; - formarea mișcărilor fundamentale ale membrilor; - formarea comportamentului de comunicare nonverbală și verbală;
Schemă corporală și lateralitate	<ul style="list-style-type: none"> - identificarea elementelor principale și de detaliu ale schemei corporale; - identificarea membrului dominant și exersarea acestuia;
Structurile perceptiv-motrice de bază	<ul style="list-style-type: none"> - formarea conduitei și structurii perceptiv-motrice de culoare; - formarea conduitei și structurii perceptiv-motrice de mărime; - formarea conduitei și structurii perceptiv-motrice de formă; - formarea capacității de orientare-organizare și structurare spațială; - formarea capacității de orientare-organizare și structurare spațio-temporal;
Terapia tulburărilor de limbaj Limbaj receptiv Limbaj expresiv	<p>Recepția și reacția la mesaje verbale scurte – exerciții de executare de comenzi verbal simple: “Vino!”, “Stai!”, “Ia!”, “Dă-mi!” ;</p> <p>Îndeplinirea de sarcini simple cu obiecte: „Pune jucăriile în coș!”, “Închide ușa!”, “Adu păpușa!” ;</p> <p>Mimică și gestică – exerciții de identificare a expresiilor mimico-faciale și gestuale (pe fața terapeutului și pe imagini sugestive; exerciții de asociere a imaginilor cu expresia mimico-facială adecvată, jocuri de rol</p> <p>Antrenarea grupelor musculare implicate în procesul fonator – articulador - exerciții de gimnastică a musculaturii organelor fono-articulatorii.</p> <p>Diferențierea respirației orale de cea nazală – exerciții de dirijare a scurgerii unde de aer prin cavitatea nazală și cea orală.</p> <p>Creșterea volumului respirator – exerciții de inspir expir culcat pe spate, în poziția șezând, vertical, exerciții de suflat în diverse instrumente, gimnastică respiratorie</p> <p>Creșterea preciziei respiratorii – exerciții de suflat pentru stingerea/menținerea flăcării unei lumânări, a unui chibrit, exerciții de suflat pentru a face balonașe de săpun, pentru a le menține în aer</p> <p>Prelungirea expirului în respirația verbală – exerciții de rostire prelungită a vocalelor, articulare prelungită și articulare scurtă, fie pe o singură respirație fie pe mai multe. Exercițiile se complică cu silabe, cuvinte, sintagme și propoziții.</p> <p>Educarea simțului ritmic – bătaii din palme, jocuri cu ritm și</p>

Domenii de conținut	Clasa pregătitoare - Clasa a IV-a
	<p>miscare, imitarea mișcărilor ritmice, verbalizare asociată cu mișcare ritmată; sincronizarea respirației cu mișcare mâinii și pronunția cuvântului/sintagmei</p> <p>Identificarea sursei sonore și diferențierea stimulilor auditivi – exerciții de identificarea sursei sonore, localizarea sunetelor, diferențierea stimulilor</p> <p>Receptarea și stocarea stimulilor verbali – exerciții de reprodus serii de sunete, silabe și cuvinte cu și fără semnificație; repovestirea unei povești, memorare poezii și cântece</p> <p>Pregătirea componentei senzoriale a limbajului (conștiință fonologică, conștiință fonematică, auz fonematic) – exerciții de detecție, discriminare, identificare și comprehensiune cu foneme, cuvinte, sintagme și propoziții. Exerciții de diferențiere a sunetelor din natură, discriminare și identificare a vocilor umane și a diferitelor instrumente muzicale.</p> <p>Educarea vocii – exerciții cu voce șoptită și intensitate medie; exerciții de vocalizare în registru mediu, acut, grav în ritm lent, moderat, rapid.</p> <p>Formarea bazei de articulare și emiterea sunetelor</p> <p>Diferențierea sunetelor izolate pe următoarele criterii: nazale vs orale, surde vs sonore, sunete cu loc de articulare comun vs sunete cu loc de articulare diferit.</p> <p>Consolidarea sunetelor și dezvoltarea abilităților coarticulatorii – exerciții de consolidare în silabe, cuvinte, logatomi.</p> <p>Diferențierea în silabe și cuvinte pe baza principiului perechilor minimale (structuri lingvistice care se deosebesc sonor datorită unui singur sunet) – exerciții de analiză și sinteză fonematică, exerciții de diferențiere a sunetelor nazale de cele orale, surde de cele sonore, sunete cu loc de articulare comun de cele cu loc de articulare diferit la nivelul silabelor, cuvintelor și logatomilor.</p> <p>Dezvoltarea abilităților de comunicare – exerciții de antrenare a sunetelor în propoziții și texte, jocuri de rol, frământări de limbă, recitare, repovestire, compuneri libere.</p> <p>Îmbogățirea precizării și activizarea vocabularului – exerciții de denumire de imagini, definire de cuvinte date, construirea de familii de cuvinte. Exerciții cu sinonime și antonime, de delimitare la nivel propozițional a sensurilor cuvintelor, de elaborare de propoziții și texte. Exerciții de generare a formei de plural, a acordului dintre subiect și predicat, de completare a spațiilor lacunare cu structurile gramaticale absente.</p> <p>Exerciții de povestire după imagini, repovestire a unei povești sau a unui eveniment de viață.</p>
Terapia tulburărilor de limbaj (limbajul scris-citit)	<p>Antrenamentul pregrafic</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activități de dezvoltare a motricității membrelor superioare <p>Exersarea mâinii dominante</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activități de dezvoltare a motricității fine la nivelul mâinii dominante și a coordonării acesteia <p>Orientarea în spațiul grafic</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activități de aliniere mutare/translate, progresie, mișcare

Domenii de conținut	Clasa pregătitoare - Clasa a IV-a
	<p>stânga/dreapta</p> <p>Recunoașterea sunetelor învățate și realizarea corespondenței fonem-literă-grafem</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activități de selectare, asociere, redare, transcriere și dictare de litere <p>Operarea cu sunete, litere, silabe, cuvinte și propoziții</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activități de diferențiere compunere citire, scriere - (dictare, autodictare, copiere și/sau transcriere)
<p>Contactul direct și activități cu obiecte din lumea reală</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Exersarea gesturilor fundamentale în situații cât mai variate - Stimularea capacității tactile, vizuale, auditive, gustative, olfactive (jucării, animale, obiecte care să faciliteze dobândirea prin experiență proprie a unor informații cu privire la forme, volume, structura materialului, echilibrul/ instabilitatea lucrurilor sau fenomenelor) - Observare, manipulare, acțiunea concretă asupra obiectelor din clasă/ cabinet. Materialele de manipulat este necesar să poarte o semnificație afectivă, care să-i permită copilului să stabilească o relație fără a fi necesară intervenția adultului
<p>Identificarea, recunoașterea, denumirea obiectelor/ ființelor</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Formarea capacității de discriminare tactilă, vizuală, auditivă, gustativă, olfactivă - Formarea capacității de identificare a diferitelor texturi, imagini, sunete, gusturi, mirosuri - Formarea capacității de recunoaștere a specificității materialului, imaginii, sunetului, gustului, mirosului - Remedierea dificultăților de percepție - Exersarea unor activități de percepție
<p>Sortare, clasificare, comparare obiectuală și imagistică</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Tactil: identificare materiale, forme, consistență, rezistență, greutate, temperatură etc. - Vizual: culori, dimensiuni, poziții- direcții, forme plane, volume, calitățile luminii - Auditiv: sunete diverse, muzică vocală/ instrumentală, intensitate, direcție, înălțime - Gustativ: dulce, amar, sărat, acru - Olfactiv: miros familiar, plăcut/ neplăcut, lichid, parfum, caracteristic de fum, frunze verzi/ uscate, brad, flori
<p>Dezvoltarea atenției</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Exersarea atenției vizuale și a observației - Dezvoltarea capacității de concentrare a atenției și a dexterității digitale - Dezvoltarea capacității de reacție rapidă - Dezvoltarea capacității de comparare,ordonare - Exersarea coordonării ochi- mână - Dezvoltarea atenției auditive, atenției vizual- auditive - Dezvoltarea atenției vizuale și agilitatea digitală
<p>Dezvoltarea memoriei vizuale și auditive</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Organizarea percepției spațiale - Exersarea diferitelor structuri ale memoriei - Exersarea memoriei vizuale spațiale - Dezvoltarea capacității de analiză și memorizare a datelor vizuale simbolice

Domenii de conținut	Clasa pregătitoare - Clasa a IV-a
	<ul style="list-style-type: none"> - Exersarea memoriei logice spațiale - Exersarea capacității de memorare într- o ordine dată
Dezvoltarea gândirii	<ul style="list-style-type: none"> - Organizarea percepției spațiale - Analiză și sinteză perceptuală - Comparație - Serialitate/ secvențialitate - Asocieri
Dezvoltarea imaginației	<ul style="list-style-type: none"> - Asamblare în plan obiectual și imagistic - Desene libere sau cu temă dată - Completare de desene lacunare - Joc de rol/ dramatizări
Tehnici de modelare comportamentală	<p>Autocunoaștere și dezvoltarea comunicării: „Eu sunt...” (trăsături fizice, părțile corpului) „Mie îmi place ...” (interese, preferințe personale sau ale personajelor) „Mă simt ...” (identificarea emoțiilor personale și ale personajelor) Autoevaluare: „Rezultatele mele” (valorificarea școlară, socială și extrașcolară) Responsabilizare școlară: „Eu sunt un elev” (roluri, responsabilități, organizare) Dezvoltare compensatorie: „Ce știi/ce pot eu?” (resurse interne compensatorii) „Tehnicile mele” (identificarea și utilizarea tehnicilor asistive optime)</p>

Sugestii metodologice

Educația copiilor cu nevoi educaționale speciale înglobează aceleași idei transversale didactice universal valide, deoarece pleacă de la principiul diversității umane și al unicității fiecărei ființe umane și țintește reabilitarea și echilibrarea personalității.

O etapă importantă este aceea a stabilirii corecte a obiectivelor pentru fiecare elev, totuși ținând cont de faptul că recuperare are la baza ei participarea conștientă a elevului la activitățile derulate, implicarea acestuia în cât mai multe programe și activități de învățare cu finalități corelate sau chiar comune precum dezvoltarea comunicării funcționale folosind tehnici și mijloace variate.

În proiectarea activității, psihopedagogul are în vedere faptul că trebuie să includă strategii de comunicare corect alese, în care jocul didactic este principală modalitate de învățare, informația funcțională va fi transformată în învățare, prin manipularea unui număr cât mai mare de obiecte concrete și prin crearea unor rutine și dezvoltarea capacităților de interacțiune cu ceilalți.

De fiecare dată când se va proiecta o activitate se va avea în vedere o serie de elemente: motivația activității, dezvoltarea comunicării funcționale, asigurarea suportului emoțional și sentimentului de securitate și predictibilitate, precum și controlul timpului.

Planificarea activităților de terapii și programe de intervenție se va face prin intermediul planului de intervenție personalizat (P.I.P.), coordonat de profesorul psihopedagog și elaborat în colaborare cu toți ceilalți specialiști implicați în educația elevului, precum și prin consultarea familiei elevului. În urma evaluării inițiale, se vor identifica o serie de obiective pe termen lung (nivel/ciclu școlar) precum și obiective pe termen scurt (o săptămână până la 6 luni). Reevaluarea PIP se va face de câte ori se va considera necesar, atât în cazul în care obiectivele propuse au fost atinse mai rapid sau contrar în cazul în care se constată regres sau stagnare. De preferat este ca proiectarea activităților și stabilirea anumitor obiective să se facă ulterior momentului în care toate abilitățile premergătoare au fost însușite corect și complet, evitând astfel lacune majore și regres accentuat. Ex: (activitățile de antrenare a limbajului expresiv se vor face ulterior consolidării abilităților de limbaj receptiv; stimularea multisenzorială reprezintă o etapă în formarea reprezentărilor comprehensive despre mediul extern).

Pentru a asigura atingerea scopurilor propuse în urma proiectării acestor intervenții specifice multisenzoriale, se recomandă utilizarea a cât mai multor și variate strategii de asigurare a suportului concret-intuitiv, cum ar fi:

- utilizarea unui număr optim de stimuli perceptivi, astfel încât să fie evitată suprasolicitarea sau confuzia senzorială;
- adaptarea timpilor de stimulare multisenzorială sau de răspuns în urma acestei stimulări;
- folosirea jocului didactic și activarea funcției terapeutice-compensatorii a acestuia;
- oferirea asistenței/suportului necesar pentru diferite etape (identificare, discriminare, reprezentare grafică sau verbală, utilizare în context, etc.) de analiză a stimulilor perceptivi.

Domeniul Terapii și programele de intervenție aduce o contribuție aparte la dezvoltarea emoțională, socială și la viața profesională ulterioară a elevilor cu dizabilități intelectuale ușoare și moderate. Se recomandă orientarea ludică a activităților, diversificarea acestora și mai ales extinderea activităților extrașcolare astfel încât abilitățile și atitudinile exersate în prezenta programă școlară să fie transferate în mod natural în viața de zi cu zi a elevilor.

Intervențiile din aria terapiilor specifice și de compensare se vor organiza:

- în funcție de tipul și gradul de severitate al dizabilităților intelectuale;
- individual sau în grupuri mici (2-3 elevi);
- în ședințe de aproximativ 15-45 de minute;
- în cabinete specializate sau în clasa în care este înscris elevul;

- în colaborare cu profesorul de psihopedagogie specială sau în colaborare cu profesorul educator.

Model de plan de intervenție personalizat - orientativ

Profesor psihopedagog:

Profesor psihopedagogie specială:

Profesor educator:

Nume și prenume elev:

Data nașterii:

Diagnostic:

Deficiențe asociate:

Rezumat al evaluării inițiale:

Aria de intervenție:

Obiective pe termen lung (nivel):		
Obiective pe termen scurt:	Perioada de realizare	Reevaluare obiective pe termen scurt - observații
O1.....		

Fișă de monitorizare

Perioada	Ob. pe termen scurt	Activități de învățare	Strategii	Cabinet			Activități de învățare	Strategii	Clasă		
				P	R	S			P	R	S

P=progres; R=regres; S=stagnare

Bibliografie

1. Ecaterina Vrăsmaș, Ionel Mușu, Cornelia Stănică (1997). *Terapia tulburărilor de limbaj, intervenții logopedice*, Editura Didactică și Pedagogică, București;
2. Vlad, M., Vasiliu, C.M., Mozer – Schonborn, L., (2010), *Curriculum Național pentru Învățământul Special și Special Integrat*, Ed. Spiru Haret, Iași;
3. Vlad, M., Meran, M., (2011). *Învățarea elevului cu deficiențe senzoriale multiple – conținuturi și strategii*, Ed. Semne, București;
4. ***Programa Școlară pentru Terapia Tulburărilor de limbaj, Curriculum Deficiențe mintale severe, profunde și/sau asociate, aprobată prin ordin al ministrului nr. 5235/01.09.2008.

Grupul de lucru:

Liana Maria MITRAN, Coordonator Ministerul Educației

Veronica Neaguțu, Coordonator, Inspectoratul Școlar Județean Constanța

Nume, prenume	Instituția de apartenență
Balaban Marina	C.J.R.A.E., Constanța
Cosma Pompilia	C.Ș.E.I Delfinul, Constanța
Cretu Roxana Elena	C.Ș.E.I Maria Montessori, Constanța
Ioniță Violeta	C.Ș.E.I Delfinul, Constanța
Pahon Oana	Inspectoratul Școlar Județean Constanța
Radoslav Simina Ioana	C.Ș.E.I Delfinul, Constanța
Vlahopol Luiza Stefania	C.Ș.E.I Maria Montessori, Constanța